

Vlastivěda

Charakteristika vyučovacího předmětu

Obsahové, časové a organizační vymezení

Vlastivěda poskytuje základní informace, poznatky a dovednosti pro navazující specializovanou výuku na 2. stupni základní školy ve vzdělávací oblasti Člověk a společnost, konkrétně v předmětech dějepis a zeměpis.

Tematický okruh **Místo, kde žijeme**, navazuje na poznávání nejbližšího okolí v hodinách prvouky v 1. období. V konkrétních učebních blocích pak jde především o poznávání regionů ČR, hlavního města a celé vlasti. Jednotlivé učební bloky okruhu **Lidé kolem nás** realizují učivo o vzájemném soužití ve společnosti, základní právní povědomí, jež navazuje na základní poznání nejbližšího okolí a vztahů v 1. období. Okruh **Lidé a čas** předkládá učivo o čase, současnosti a minulosti regionu i celé země.

Vlastivěda navazuje na prvouku a přináší žákům základní poznatky o významných přírodních, hospodářských, společenských, kulturních a historických okolnostech života lidí a o výsledcích jejich činnosti, s důležitými událostmi a významnými osobnostmi regionálních a národních dějin.

Časová dotace předmětu:

4. ročník - 1 hodina

5. ročník - 2 hodiny

Vlastivědné učivo navazuje na poznatky získané z osobního života žáků, na informace z tisku, rozhlasu a televize a ze zájmových oblastí, uvádí je do souvislostí a v potřebné míře zobecňuje. Formuje u žáků vědomí příslušnosti k vlastnímu národu, pěstuje žádoucí hodnotové orientace, rozvíjí zájem žáků o poznávání života, tradic, zvyklostí a zvláštností společenství v různých historických obdobích a v různých kulturních oblastech světa. Předmět je zpracován jako upevnění a rozšíření základních vědomostí a dovedností ze společenskovední oblasti, které žáci získali v prvouce a nabyli osobní zkušeností. Obsah předmětu je členěn do výuky podle rozhodnutí učitele, řídí se i dalšími skutečnostmi, jako je umístění školy, realita nejbližšího okolí, její proměny apod. Rozsah a hloubku výkladu i rychlost postupu vyučující zvažuje s ohledem na aktuální úroveň poznávacích schopností žáků a jejich dosavadní životní zkušenost, učivo vybírá s přihlédnutím ke konkrétním místním

podmínkám i k potřebám a zájmům žáků. Vyučující využívá názorného materiálu, vhodně vybraných úryvků z literatury, praktických činností s rozličnými mapami, mapkami a plány, v terénu apod. Vedle rozvoje čtenářské gramotnosti jsou v rámci předmětu posilovány a rozvíjeny studijní návyky a dovednosti žáků.

Výchovné a vzdělávací strategie

Kompetence k učení

Na začátku vyučovací hodiny stanovíme cíl, na konci vyučovací hodiny zhodnotíme jeho dosažení. Vedeme žáky ke čtení, poslouchání, klademe důraz na čtení s porozuměním. Podněcujeme žáky k tvořivé činnosti formou oborových prezentací. Učíme žáky samostatně vyhledávat informace z různých zdrojů. Vedeme žáky k trpělivosti, organizaci a hodnocení vlastní činnosti. Umožňujeme žákům ve vhodných případech realizovat vlastní nápady a náměty. Podněcujeme žáky k pozorování, porovnávání výsledků vlastní i cizí práce, k vyvozování závěrů.

Kompetence k řešení problémů

Při výuce motivujeme žáky v co největší míře problémovými úlohami z praktického života. Vedeme žáky k hledání podstaty problému, pojmenování problému a návrhům řešení. Učíme žáky třídít informace podle důležitosti a potřebě k řešení problému. Umožňujeme žákům prakticky si ověřovat správnost řešení problému. Žákům nabízíme řešit problém formou testu. Učíme žáky kriticky myslet, činit uvážlivá rozhodnutí, obhajovat je a uvědomovat si svá rozhodnutí. Ve vyučování využíváme organizačních forem, při kterých jsou vytvářeny vhodné podmínky pro řešení problémů.

Kompetence komunikativní

Vytváříme dostatečný prostor pro vyjadřování žáků. Učíme žáky naslouchat, správně a vhodně se vyjadřovat v ústním i písemném projevu. K rozvoji komunikativních dovedností žáků využíváme taky besedu, hry a soutěže. Vedeme žáky k jasné formulaci myšlenek, argumentaci. Seznamujeme žáky s různými typy textů a obrazových materiálů. Vytváříme společně s žáky pravidla partnerské komunikace a dbáme na jejich dodržování.

Kompetence sociální a personální

Dbáme na dodržování pravidel slušného chování. Volíme formy práce, které projímají různorodý kolektiv třídy. Vedeme žáky ke spolupráci ve třídě, ke vzájemné pomoci. Snažíme se všechny žáky zapojit do kolektivu. Ve vyučování využíváme her, na jejichž

tvorbě se podíleli sami žáci. Učíme žáky toleranci. Dáváme žákům možnost vhodně vyjádřit svůj názor, postoje a pocity, vždy však musí dodržet pravidla slušné komunikace.

Kompetence občanské

Seznamujeme žáky s pravidly chování a jednání. Vytváříme příležitosti k pochopení práv a povinností ve vztahu k světu v kolektivu školy i v životě mimo ni. Navazujeme na tradice školy, města, regionu v rámci vyučovacích procesů, projektových dnů, školních akademií. Vštěpujeme žákům vlastenecké myšlení. Pomáháme žákům poznat naše kulturní tradice, historické dědictví a vytváříme s žáky vlastní školní tradice.

Kompetence pracovní

Při vyučování nabízíme dostatek příležitostí k propojování teorie s praxí (exkurze). Učíme žáky provádět soustavná pozorování, získaná data zpracovávat a vyhodnocovat. Výuku doplňujeme o praktické exkurze, besedy. Při realizaci vlastivědných projektů a práci v terénu učíme žáky žák používat bezpečně pomůcky a nástroje, všimnout si změn životního prostředí působením člověka, zamýšlet se nad možnostmi a dostatečností ochrany kulturních a společenských hodnot.

Kompetence digitální

Žáci se učí pracovat s digitálními zařízeními a vhodnými aplikacemi. Pro konkrétní situaci a probírané učivo nabízíme vhodné postupy a prostředky, jak vybrat adekvátní aplikaci či program pro svou potřebu. Žáci se seznamují s možnostmi, kterých mohou využít v následujících letech v rámci svého vlastního celoživotního vzdělávání. V rámci zadaných domácích úkolů a případné distanční výuky se učí pracovat s komunikačními programy a plnit úkoly v online prostředí (MS Teams, Google Classroom či jiné podle situace a možností školy). Pravidelně zařazujeme úkoly, které přímo vyžadují zpracování pomocí digitálních prostředků. Vedeme žáky k pochopení, že digitální nástroje jim mohou usnadnit studium, případně práci a přinést tak kvalitnější výsledky jejich snažení (vyhledávání informací pro potřeby ostatních předmětů, práce s aplikacemi využívanými pro zefektivnění organizace dne a plánování úkolů, nástroje k vytváření prezentací, myšlenkových map, automatické opravy textu atd.). Pro veškeré uvedené postupy trváme na dodržování autorských práv, uvádění zdrojů a etického chování v online prostředí, seznamujeme žáky s pojmem plagiátorství a jeho nelegálností. Připomínáme nutnost dodržovat zásady bezpečného chování při používání digitálních nástrojů a seznamujeme žáky s případným rizikem a nebezpečím, které může internet přinášet.

4. ročník - místo, kde žijeme

Učivo	Očekávané výstupy	Mezipředmětové vztahy, průřezová témata	Minimální výstupy
<ul style="list-style-type: none"> - město, místní krajina a její části - Česká republika a sousední státy - obyvatelé ČR - kraje a krajská města - popis našeho regionu - práce s mapou - počasí a podnebí - povrch, vodstvo, půda a zemědělství v ČR - průmysl - nerostné suroviny ČR - ochrana přírody - vznik ČR, Praha, demokratický stát - orgány státní moci, Ústava ČR, - státní symboly a volby 	<ul style="list-style-type: none"> - vysvětlí pojmy: území, poloha, místní krajina, - určí polohu ČR a sousedních států v Evropě - začlení svou obec (město) do příslušného kraje - vyjmenuje národnosti a národnostní menšiny žijící v České republice - najde na mapě kraje a krajská města ČR - poznává a vyhledává typické regionální zvláštnosti - orientuje se a pracuje s mapou ČR - určí světové strany - definuje rozdíl mezi počasím a podnebím - vyjmenuje jednotlivé typy půd a jejich využití - vyjmenuje některé průmysly v ČR - vyhledá na mapě některé Chráněné krajinné oblasti a Národní parky - popíše ČR jako demokratický stát - rozlišuje hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce, symboly ČR a jejich význam 	<p>AJ - Festivals HV - tance, státní hymna</p> <p>EVM - podmínky života na zemi EVM - lidské aktivity a problémy životního prostředí EVM - vztah člověka k prostředí</p>	<ul style="list-style-type: none"> - popíše polohu svého bydliště na mapě s pomocí učitele - řídí se zásadami bezpečného pohybu a pobytu v přírodě - s dopomocí dospělé osoby - s pomocí map a obrázků pojedná s učitelem o České republice - uvede některé pamětihodnosti, zvláštnosti a zajímavosti regionu, ve kterém bydlí - s dopomocí obrázků a map a učitele - s dopomocí sdělí poznatky a zážitky z vlastních cest - pozná státní symboly České republiky - podle obrázků (vlajku, znak, hymnu)

4. ročník - lidé kolem nás

Učivo	Očekávané výstupy	Mezipředmětové vztahy, průřezová témata	Minimální výstupy
<ul style="list-style-type: none"> - soužití lidí, mezilidské vztahy, komunikace, principy demokracie - pravidla chování, školní řád, pravidla třídy - základní pravidla spolupráce - pravidla chování v rodině, v obci - pomoc nemocným, sociálně slabým - chování lidí - vlastnosti, pravidla slušného chování, ohleduplnost, předcházení konfliktům, práva a povinnosti občanů - právo a spravedlnost - základní mezilidská práva, práva dítěte, práva a povinnosti žáků - vlastnictví - soukromé, veřejné, osobní, společné peníze - základní globální problémy - sociální problémy, nesnášenlivost mezi lidmi, diskriminace, rasismus, globální problémy přírody - rozpočet, příjmy a výdaje domácnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - dodržuje pravidla soužití v kolektivu (ve škole, ve třídě, v rodině, v obci) - spoluvytváří pravidla třídy - dodržuje pravidla v rodině, obci - je ochoten pomáhat znevýhodněným a slabším - rozpozná netolerovatelné chování vrstevníků a dospělých, upozorní na něj, uvede základní práva dítěte, práva a povinnosti žáka školy - respektuje právo na soukromí a soukromé vlastnictví - používá peníze v běžných situacích, - odhadne a zkontroluje cenu jednoduchého nákupu a vrácené peníze - sestaví jednoduchý rozpočet, uvede příklady základních příjmů a výdajů 	<p>OSV - sebepojetí a sebepoznání OSV - psychohygiena OSV - mezilidské vztahy OSV - komunikace VDO - občanská společnost a škola VDO - občan, občanská společnost a stát VMEGS - Evropa, svět nás zajímá VMEGS - objevujeme Evropu MKV - lidské vztahy</p>	<ul style="list-style-type: none"> - dodržuje pravidla pro soužití ve škole, v rodině, v obci (městě) - rozpozná nevhodné jednání a chování vrstevníků a dospělých - s dopomocí používá peníze v běžných situacích, odhadne a zkontroluje cenu jednoduchého nákupu a vrácené peníze - s dopomocí porovná svá přání a potřeby se svými finančními možnostmi, uvede příklady rizik půjčování peněz - s dopomocí sestaví jednoduchý osobní/rodinný rozpočet, uvede příklady základních příjmů a výdajů

4. ročník - lidé a čas

Učivo	Očekávané výstupy	Mezipředmětové vztahy, průřezová témata	Minimální výstupy/ poznámky
<ul style="list-style-type: none"> - měření času, letopočet - století, tisíciletí, léta - v kalendáři, generace - práce s textem, knihy: České dějiny očima psa I. díl, časopisy, seriál: Dějiny udatného českého národa - knihovny, muzea, galerie - informační zdroj - naše minulost v pověstech - regionální pověsti - pověst x historická skutečnost - státní svátky v ČR - regionální památky - historie od počátku k dnešku - současnost a minulost v našem životě 	<ul style="list-style-type: none"> - orientuje se v čase, pracuje s časovou osou, chápe dějiny jako časový slet událostí - využívá knihy a internet jako zdroj informací pro pochopení minulosti - uvede blízka muzea a galerie - vypráví některé pověsti našich předků, významné události a pověsti, které se vztahují k regionu - popíše rozdíl mezi pověstí a historickou skutečností - vyjmenuje nejvýznamnější kulturní, historické a přírodní památky v okolí svého bydliště - seznamuje se s významnými státními svátky - vyhledá je v kalendáři - zná jména významných osobností naší historie - vyjmenuje stěžejní panovníky naší země a jejich přínos - vyjmenuje některé původní řemesla - způsoby života a práce předků v různých obdobích 	<p>M - práce s číselnou osou VV - kresba pravěkého člověka ČJ - lidé v pravěku, Lovci mamutů ČJ - hraná scénka, slovanský jazyk VV - druhy písma (Hlaholice) HV - písně z filmu Noc na Karlštejně</p>	<ul style="list-style-type: none"> - s pomocí obrázků uvede některé rozdíly mezi životem dnes a životem v dávných dobách - s pomocí učitele a obrázků uvede některé významné události, které se vztahují k regionu

5. ročník - místo, kde žijeme

Učivo	Očekávané výstupy	Mezipředmětové vztahy, průřezová témata	Minimální výstupy
<ul style="list-style-type: none"> - orientace na mapě, mapy - druhy map, plány - Česká republika - domov, krajina v okolí domova - světové strany - orientace v mapách: povrch, vodstvo, města ČR, povrch, vodstvo, města Evropy - kraje v ČR A krajská města - sousední státy - Evropa a svět - kontinenty, evropské státy, cestování, EU - ČR - demokratický stát - Praha - státní symboly - sebepoznání a sebehodnocení 	<ul style="list-style-type: none"> - orientuje se na vlastivědné mapě ČR, Evropy - popíše polohu České republiky v Evropě - určí polohu svého bydliště, polohu v krajině, minulost i současnost obce - určí světové strany v přírodě, orientuje se v mapě, dodržuje zásady bezpečného pohybu a pobytu v přírodě - vyhledává na mapě jednoduché údaje o přírodních podmínkách naší republiky a Evropy - uvede pamětihodnosti, zvláštnosti a zajímavosti regionu, ve kterém bydlí - vyhledává významná města regionů, určuje jejich přínos pro zemi - určí a lokalizuje na mapách sousední státy ČR, popíše jejich polohu - seznamuje se s jednotlivými světadíly, zaměří se na Evropu - definuje základy státního zřízení a politického systému ČR - popíše státní správu a samosprávu našeho státu - vybere a popíše symboly našeho státu a jejich význam - uvědomuje si své silné a slabé stránky, utváří pozitivní sebehodnocení - řídí se zásadami bezpečného pohybu a pobytu v přírodě 	<p>VMEGS - objevujeme Evropu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - popíše polohu svého bydliště na mapě, začlení svou obec (město) do příslušného kraje pomocí mapy - orientuje se na mapě České republiky - řídí se zásadami bezpečného pohybu a pobytu v přírodě - má základní znalosti o České republice a její zeměpisné poloze v Evropě - s dopomocí učitele a mapy - uvede pamětihodnosti, zvláštnosti a zajímavosti regionu, ve kterém bydlí - s dopomocí učitele a názorných pomůcek - pozná státní symboly České republiky - pomocí učitele a obrázků - sdělí poznatky a zážitky z vlastních cest

5. ročník - lidé kolem nás

Učivo	Očekávané výstupy	Mezipředmětové vztahy, průřezová témata	Minimální výstupy
<ul style="list-style-type: none"> - pravidla chování, komunikace, vnitřní řád školy - pravidla třídy, pravidla skupinové práce - mezilidské vztahy, vlastnosti lidí, pravidla slušného chování - zvládání vlastních emocí, rizikové situace, rizikové chování, pomoc nemocným, sociálně slabým - vlastnictví - soukromé, veřejné, osobní, společné - hmotný a nehmotný majetek - právo a spravedlnost - základní lidská práva a práva dítěte, práva a povinnosti žáků školy, protiprávní chování a jednání - peníze, nákup - riziko půjčování peněz, hotovostní a bezhotovostní forma peněz, způsoby placení - banka jako správce peněz, úspory, půjčky právo a spravedlnost 	<ul style="list-style-type: none"> - dodržuje pravidla soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci - společně s ostatními sestaví pravidla třídy, pravidla pro skupinovou práci, dodržuje a kontroluje je - respektuje druhé lidi - jejich odlišnosti, názory, právo na názor, na soukromé vlastnictví - rozpozná nevhodné jednání a chování vrstevníků a dospělých, upozorní na něj - problémy řeší nenásilným způsobem, upozorní na netolerovatelné chování, odpovídajícím způsobem zasáhne - rozlišuje vlastnictví soukromé, veřejné, osobní a společné - seznámí se se základními lidskými právy - chápe hodnotu peněz, používá bankovky i mince v běžných situacích, odhadne, zkontroluje cenu jednoduchého nákupu a vrácené peníze, porovná svá přání a potřeby se svými finančními možnostmi - uvede příklady rizik půjčování peněz - na příkladu ukáže nemožnost realizace všech chtěných výdajů, vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vracet dluhy, sestaví jednoduchý osobní/rodinný rozpočet, uvede příklady základních příjmů a výdajů 	<p>OSV - sebepojetí a sebepoznání OSV - psychohygienu OSV - mezilidské vztahy OSV - komunikace VDO - občanská společnost a škola VDO - občan, občanská společnost a stát</p> <p>VMEGS - Evropa, svět nás zajímá MKV - lidské vztahy</p> <p>EVM - podmínky života na zemi EVM - lidské aktivity a problémy životního prostředí EVM - vztah člověka k prostředí</p>	<ul style="list-style-type: none"> - dodržuje pravidla pro soužití ve škole, v rodině, v obci (městě) - rozpozná nevhodné jednání a chování vrstevníků a dospělých - používá peníze v běžných situacích, odhadne a zkontroluje cenu jednoduchého nákupu a vrácené peníze - sestaví jednoduchý osobní/rodinný rozpočet, uvede příklady základních příjmů a výdajů - s pomocí názorných pomůcek a učitele

<ul style="list-style-type: none"> - právní ochrana občanů a majetku včetně nároku na reklamaci, soukromého vlastnictví, duševních hodnot - Školní parlament - třídění odpadu - sběr starého papíru 	<ul style="list-style-type: none"> - chápe podstatu slušného zacházení se školním a cizím majetkem - má možnost vyjádřit se prostřednictvím zástupců školního parlamentu - učí se být zodpovědný za své chování vůči přírodě - podílí se na školním sběru starého papíru jednoduše popíše/vysvětlí příčiny a důsledky některých největších problémů životního prostředí, vyhledává potřebné informace 		
---	---	--	--

5. ročník - lidé a čas

Učivo	Očekávané výstupy	Mezipředmětové vztahy, průřezová témata	Minimální výstupy/ poznámky
<ul style="list-style-type: none"> - měření času, letopočet století, tisíciletí, léta v kalendáři, generace - práce s textem, knihy: České dějiny očima psa I. díl, časopisy, seriál: Dějiny udatného českého národa - knihovny, muzea, galerie - informační zdroj - naše minulost v pověstech - regionální pověsti - pověst x historická skutečnost - státní svátky v ČR 	<ul style="list-style-type: none"> - orientuje se v čase, pracuje s časovou osou, chápe dějiny jako časový sled událostí - využívá knihy a internet jako zdroj informací pro pochopení minulosti - uvede blízká muzea a galerie - vypráví některé pověsti našich předků, významné události a pověsti, které se vztahují k regionu - popíše rozdíl mezi pověstí a historickou skutečností - vyjmenuje nejvýznamnější kulturní, historické a přírodní památky v okolí svého bydliště - seznamuje se s významnými státními svátky 	<p>AJ - stories and heroes ČJ - práce s knihou VV - díla výtvarných umělců ČJ - čtenářská dovednost ČJ - báje a pověsti</p>	<ul style="list-style-type: none"> - pomocí obrázků rozeznává rozdíl mezi životem dnes a životem v dávných dobách - vyjmenuje nejvýznamnější kulturní, historické a přírodní památky v okolí svého bydliště - s pomocí učitele a obrázků

<ul style="list-style-type: none"> - regionální památky - historie od počátku k dnešku - současnost a minulost v našem životě - 5 panovníků - manufaktura - základní znaky stavebních slohů od románského po současnost 	<ul style="list-style-type: none"> - vyhledá je v kalendáři - zná jména významných osobností naší historie - vyjmenuje stěžejní panovníky naší země a jejich přínos - vyjmenuje některé původní řemesla - způsoby života a práce předků v různých obdobích 		
---	---	--	--